

Svět jazyka a svět věcí / Whitehead a meze jazyka / Jazyk a svět

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1993](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1993](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 4. 10. 1993
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 4. 10. 1993

Svět jazyka a svět věcí / Whitehead a meze jazyka / Jazyk a svět

Whitehead silně podceňuje možnosti jazyka: filosofie je pro něj „pokus vyjádřit nekonečnost vesmíru omezenými výrazy jazyka“ (MD 18). Tady nedomyslel svou vlastní pozici, když je na druhé straně přesvědčen o tom, že každý řád (uspořádanost) končí v trivialitě, aby „svěžest“ mohla startovat s novým řádem a v novém řádu. „Jazyk“ je vlastně především také „světem jazyka“, a takových „světů jazyka“ je mnoho. Některé jsou lepší a některé jsou horší, ale všechny je možno vylepšovat, „pěstovat“, kultivovat. Je to možné díky tomu, že jsou všechny zakotveny v „řeči“ (= LOGU), která je jim společným předpokladem a základem. A nejen řeč, ale také většina jazyků dovedou vystihovat obrovskou rozmanitost reálného světa pozoruhodně mocně a výstižně. Vyslovovat se znamená vlastně dávat slovo skutečností, a to nejenom vnitrosvětným, resp. předmětným. Nejen svět řeči, ale i svět jazyka je připraven přivést k slovu vše a cokoliv, s čím je možno se setkat ve světě věcí, bytostí a událostí. Případné meze jazyka nejsou nikdy definitivní, jazyk sám sebe nikdy neomezuje. Problém není v jazyku ani v řeči, nýbrž ve způsobu myšlení. Zde cítím nutnost a povinnost Whiteheada korigovat. Filosofie až dosud byla pokusem postihnout obrovskou rozmanitost (raději než nekonečnost) světa zpředmětňujícím způsobem („geometrickým myšlením“, tak by to řekl Pascal). Možnosti jazyka a jazyků jdou však daleko za tyto meze a nad ně. S Whiteheadem řečeno: vyvíjí-li se náš vesmír k trivialitě (a spěje-li k „zániku“), klade se zároveň (a de facto už dlouho) základ „pro nějaký nový typ, kde se naše přítomné teorie řádu budou jevit jako triviální“ (MD 49). Mohli bychom poukázat na to, že sám svět jazyka (jazyků, nikoliv LOGU) je přece tím novým typem řádu, novým světem, který do sebe specifickým způsobem „pojímá“ svět nejazykových, předjazykových skutečností.

(Praha, 931004–1.)